

a

· B·E·H·A·V·I·O

IDEA anti COVID-19 # 10

Jak komunikovat vládní krizová opatření? Často je opakovat¹

DUBEN 2020

Václav Korbek, Vladimír Novák, Michal Šoltés, Lukáš Tóth

Stručné shrnutí

- Zhruba tři týdny po oznámení první nakažené osoby virem COVID-19 v České republice, tj. ve dnech 20. - 21. března, jsme dotazníkovou formou ověřovali, jak komunikace vládních omezení ovlivňuje ochotu obyvatel se jimi řídit. Prvotní zjištění byla publikována ve studii [#7 IDEA anti COVID-19](#). Dotazování bylo doplněno o experiment ve formě poskytnutí pěti různých informací ohledně vládních opatření pěti náhodně vybraným skupinám. Tato studie se soustředí na prezentaci výsledků tohoto experimentu.

¹ Tato studie reprezentuje pouze názory autorů a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE). Za cenné komentáře a rady děkujeme Vojtěchu Bartošovi, Lubomíru Činglovi, Danielu Münichovi a za ochotu spolupracovat Tomáši Šebkovi a Do Thu Trang. Tato studie vznikla v rámci společného projektu Behavior Labs a think-tanku IDEA. Studie byla vydána i díky podpoře Akademie věd České republiky v rámci programu Strategie AV21.

- **Jednoduché připomenutí vládních nařízení významně zvyšuje podíl lidí, kteří jsou ochotni vládní pokyny dodržet.** A to platí i v případech, že lidé již informace z dřívějšíka mají. Připomínání vládních nařízení, a to jakoukoliv formou:
 - vede k vyšší ochotě lidí omezit vlastní pobyt venku, zvláště v dlouhodobějších osobních plánech,
 - zvyšuje ochotu lidí zůstat doma i měsíce, pokud by to bylo nutné,
 - motivuje lidi k reakcím vůči těm, kteří roušky nenosí (upozornění, že by ji měli nosit).
- **Nařízení a doporučení je potřeba sdělovat opakovaně** po celou dobu jejich trvání a jejich aktuální podoba by měla být snadno dohledatelná na jednom všeobecně známém místě.
- **Opatření je třeba pečlivě prioritizovat** a menší počet nejdůležitějších opatření **maximálně zjednodušit** a srozumitelně komunikovat.²
- **Pro dobrovolné dodržování vládních pokynů je zásadní veřejná důvěra v přijatá opatření.**³ Lidé, kteří věří, že vládní opatření pomohou úspěšně zvládnout současnou situaci, jsou výrazně ochotnější plnit vládní pokyny a pozitivně reagují i na jejich připomenutí.
- Příslušné instituce by měly **věnovat zvýšenou pozornost informovanosti seniorů** – zajišťovat přímo či nepřímo (přes rodinné příslušníky) jejich dostatečnou informovanost. Mezi lidmi nad 65 let věku zvyšují informace a připomínky ochotu dodržovat vládní pokyny.
- Efektivní formou komunikace se jeví **apel na rychle se měnící společenské normy a zdůraznění normálnosti toho, že se ostatní lidé chovají podle vládních pokynů** („je normální zůstat doma“, „lidé, kteří vycházejí ven, roušky běžně nosí“ apod.).
- Většina věkových skupin reaguje na různé formy informací velmi podobně. Výjimku představuje skupina mladých lidí (18 až 24 let), mezi kterými informace apelující na společenské normy a popisující zdravotní rizika, vedou k většímu přijetí vládních pokynů než ostatní formy komunikace. Vyšší ochotu zůstat doma deklarují i lidé, kteří bydlí s někým z rizikové skupiny (starší či nemocní lidé). Připomínání a komunikování vládních pokynů nemá vliv na ochotu zůstat doma mezi skupinou lidí, kteří vnímají nakažení se koronavirem jako nízkou hrozbu.

*Data byla sbírána na panelu 1 250 pravidelných respondentů společnosti **Behavio Labs** v pátek (20. 3. 2020) a v sobotu (21. 3. 2020). Reprezentativní vzorek on-line populace České republiky ve věku nad 18 let (pohlaví, věk, příjem, vzdělání, velikost sídla, kraj nebo ekonomická aktivita).*

Popis dat: [Policy Communication in the Time of Covid-19 \(popis dat\)](#)⁴

² Pro další doporučení behaviorální ekonomie pro komunikaci v současné situaci viz [# 9 Jak komunikovat s veřejností? Poznatky behaviorální ekonomie v boji proti COVID-19](#)

³ Viz [WHO Outbreak communication guidelines](#).

⁴ Viz internet

<https://docs.google.com/document/d/1AbOjoexXyJ2jZjBCoh9amhaoiTVaigWWcm7gjb1HBG4/edit?usp=sharing>

Experiment

V online dotazníkovém experimentu s 1 250 respondenty (základní zjištění ohledně postojů obyvatel bylo prezentováno ve studii [# 7 Přístup domácností k nákaze a vládním opatřením: Aktuálně z terénu](#)) jsme měnili způsob, jakým jsme lidem podávali informace o pokynech vlády ohledně toho, že lidé nemají chodit ven, pokud to není nutné, a pokud již ven musí, tak jediné s rouškou. Všichni respondenti nejprve odpověděli na několik otázek a následně byli náhodně rozděleni do pěti různých skupin, které se lišily tím, že jsme jim poskytli jiné informace. Po zobrazení informací jsme respondentům položili několik doplňujících otázek, ze kterých odvozujeme vliv různých forem intervencí na ochotu uposlechnout vládní pokyny.

- **Skupina A (Žádné informace)**
- **Skupina B (Vláda):** *Chtěli bychom vám připomenout, že na základě pokynů vlády ČR byste měli zůstat doma. Pokud již musíte ven, pak jediné s rouškou nebo jiným zakrytím úst.*
- **Skupina C (Společenské normy):** *V posledních dnech je normální, že lidé zůstávají doma a nevychází ven. Kdo musí ven, automaticky nosí roušku nebo jiné zakrytí úst. Nevycházejte ven ani vy, pokud to není nutné. Pokud musíte, noste roušky.*
- **Skupina D (Negativní externality):** *Kolik lidí během běžného dne potkáte? Přestože nemáte příznaky nemoci, můžete být i vy přenašečem viru a nakazit mnoho dalších. Jejich zdravotní stav pak budete mít na svědomí. Zůstaňte doma. Pokud musíte ven, tak jediné s rouškou.*
- **Skupina E (Zdravotní hrozba):** *Vysoké horečky. Nesnesitelná bolest hlavy a celého těla po dobu až 8 týdnů. Ztráta 20–30 % objemu plic. To se může stát i vám. Riziko jde snížit, když dodržíte pokyny vlády; zůstaňte doma. Pokud musíte ven, tak jediné s rouškou.*

Interpretace intervence

Naši intervenci nelze považovat za poskytnutí nových informací. Podobné informace totiž poskytují nyní média na denní bázi. Předpokládáme, a podle toho tak i přistupujeme k interpretaci výsledků, že obsah námi poskytnutých informací není pro respondenty v zásadě nový a podstatou intervence je hlavně připomenutí informací a nalezení optimálního způsobu, jak informace předávat. Pokud bychom poskytovali lidem informace pro ně nové, pak bychom očekávali jejich výraznější reakci. Velikost reakce zjištěných naším experimentem tak představuje spíše spodní hranici efektu poskytnutí zcela nových informací o vládních opatřeních.

Základní postoje k epidemiologickým omezením

Ze šetření víme (základní zjištění ohledně postojů obyvatel bylo prezentováno ve studii [# 7 Přístup domácností k nákaze a vládním opatřením: Aktuálně z terénu](#)), že více než polovina lidí má obavu, že se nakazí koronavirem. Důvěra lidí v to, že vládní opatření povedou k úspěšnému překonání současné situace, je vysoká. Konkrétně vládě spíše nebo naprosto věří 71 % dotázaných. Většina lidí, zhruba 75 %, deklaruje ochotu omezit svůj pohyb venku na nutné činnosti a jinak zůstat doma. I tak ven chodí každý den skoro 53 % dotázaných. Pokud bude potřeba, mnoho lidí je připraveno odpustit si společenské a venkovní aktivity klidně i měsíce. Polovina lidí si myslí, že u člověka, kterého potkají na ulici, je přibližně padesátiprocentní pravděpodobnost, že je infikovaný. Zbytek považuje pravděpodobnost za nižší.⁵ Nošení roušek se velmi rychle stalo samozřejmostí. 92 % procent lidí vychází ven jedině s rouškou; většina souhlasí, že do veřejných prostor by neměli být vpuštěni lidé bez roušky; a pokud potkají člověka bez roušky, tak 42 % lidí je připraveno a ochotno dotyčnému říct, ať roušku nosí a čtvrtina by projevila svůj nesouhlas tím, že by se na dotyčného zamračila.

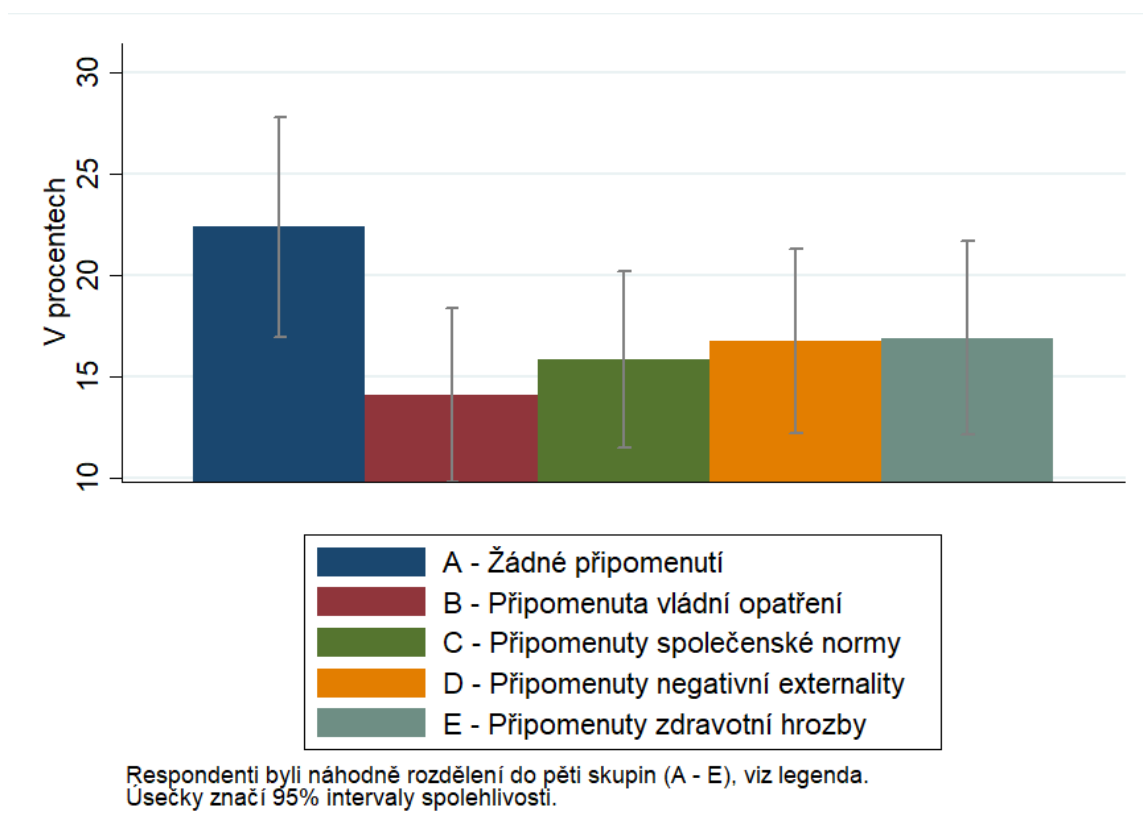
⁵ Přesněji si 1 % lidí myslí, že náhodně potkaný člověk je téměř jistě nakažený, 50 % že je poloviční šance, 40 % že je šance malá a 9 % že je téměř nulová.

Ochota vzdát se pobytu venku a zůstat doma

Po našem experimentálním připomenutí vládních pokynů lidé vyjádřili větší ochotu zůstat doma a nechodit ven, především pokud jde o delší časový horizont. Ve skupinách, ve kterých jsme respondentům připomněli vládní pokyny, významně klesl podíl lidí, kteří plánují jít v příštím týdnu ven a klesl i počet činností, pro které jsou lidé ochotni podstupovat riziko a chodit ven nebo o tom uvažovat.

Graf 1: Plánujete jít ven v následujícím týdnu?

Podíl lidí odpovídajících: „*nejspíš i kromě nezbytných cest*“

Graf 1 ukazuje podíly osob, které na otázku, zda plánují jít ven v příštím týdnu, odpověděly, že *půjdou i pokud to nebude nezbytně nutné*. Další dvě odpovědi byly, že *nepůjdou a že půjdou pouze v případě, že to bude nezbytně nutné*. Například skupina respondentů „C-spoločenské normy“ plánovala jít v následujícím týdnu ven ve skoro o třetinu méně případech než lidé, ze skupiny „A-žádné informace“, kteří žádnou informaci nedostali (16 % vs. 22 %). Rozdíl mezi skupinou A a ostatními čtyřmi skupinami spojenými dohromady je statisticky významný.⁶

⁶ p-hodnota z Wilcoxon rank-sum test je 0,02.

V další otázce měli respondenti vyhodnotit, zda by u každé z následujících čtyř činností šli ven:

- 1) nutný nákup jídla,**
- 2) vynesení tříděného odpadu,**
- 3) preventivní kontrola u zubaře a**
- 4) rodinná oslava.**

Možné odpovědi byly: *jasně*, *možná* a *určitě ne*. **Graf 2** zobrazuje průměrný počet z těchto činností, které respondenti považují za natolik důležité, že by kvůli nim šli ven nebo o tom uvažovali, tj. odpověděli *jasně* nebo *možná*.

Ve skupinách, kterým byla připomenuta vládní nařízení, je počet činností, kvůli kterým by lidé uvažovali jít nebo jistě šli ven, významně nižší. Připomenutí informací tedy vedlo k tomu, že lidé přehodnotili, jaké činnosti jim stojí za to, aby šli ven. Rozdíl mezi skupinou **A** a ostatními skupinami dohromady je statisticky významný.⁷

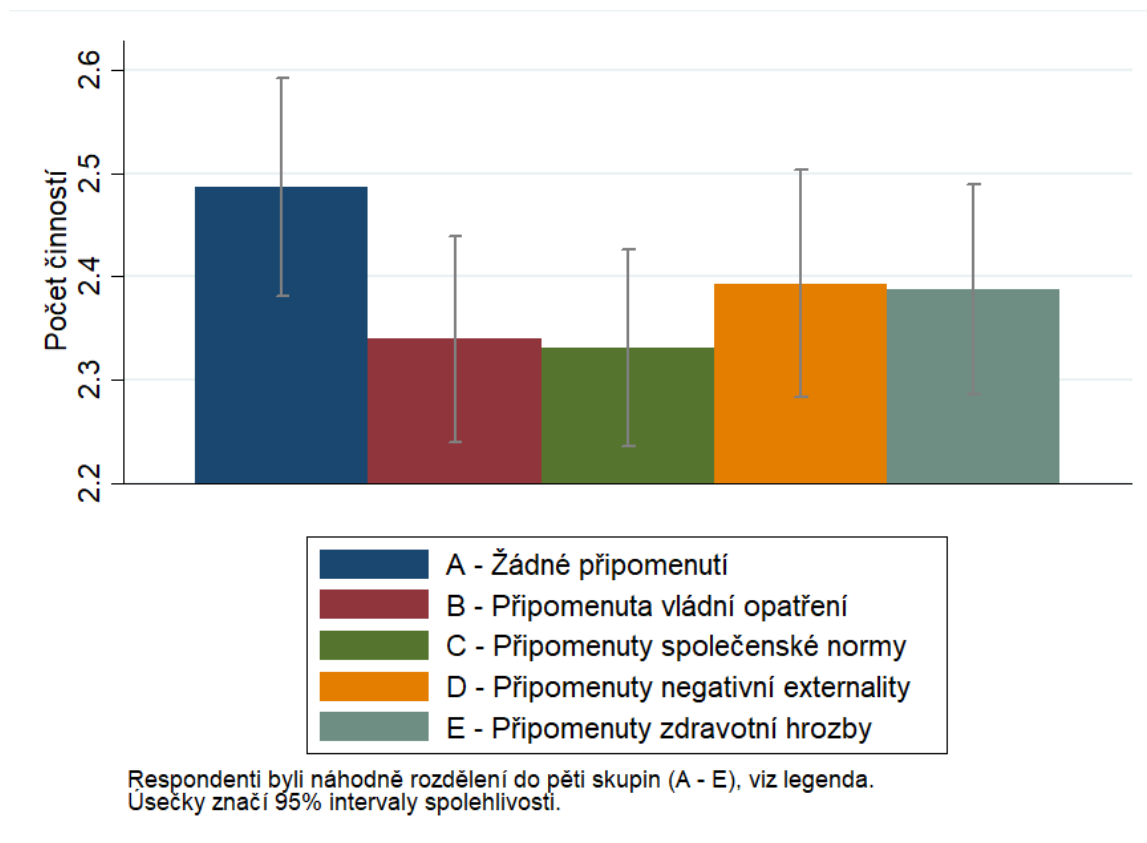
Rozdíl v chování skupiny **A** bez připomenutí vládních nařízení oproti ostatním skupinám je především v tom, že lidé ve skupinách, které dostaly informace, zařadili více činností z kategorie *možná* do kategorie *určitě ne*. Typický člověk by se choval následovně:

Činnosti, které považuje za velmi důležité, by dělal vždy a je jedno, zda a jak bychom mu připomněli vládní pokyny. Pro skupinu činností, které jsou méně důležité, záleží, v jaké skupině dotyčný člověk je. Pokud je ve skupině **A**, a nedostal tedy žádnou připomínku, odpoví, že by tu činnosti *možná* uskutečnil. Pokud mu ale připomeneme pokyny vlády, pak si to rozmyslí a této méně důležité činnosti se vzdá, tj. odpoví *určitě ne*.

⁷ p-hodnota z Wilcoxon rank-sum 0,04.

Graf 2: Ochota jít ven

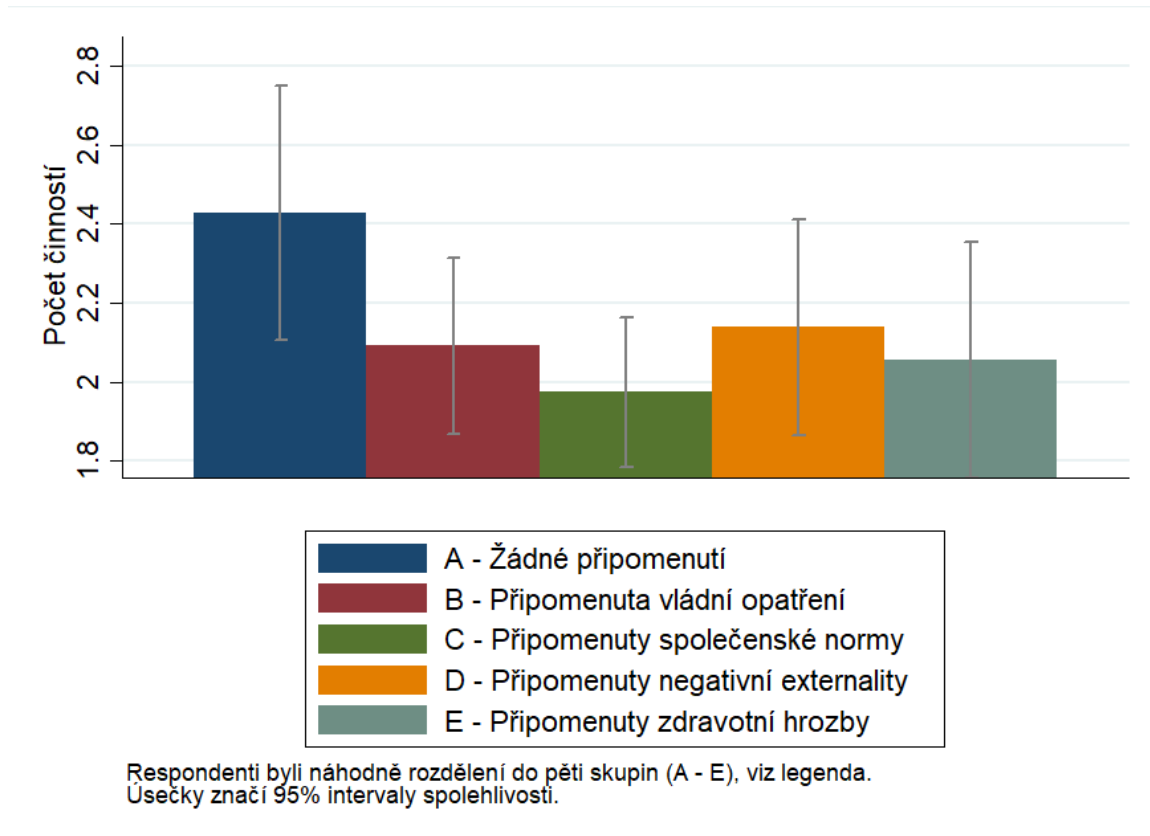
Počet činností, pro které by lidé šli ven nebo zvažovali, že půjdou

Připomenutí informací má také zásadní efekt ve věkové kategorii 65 let a více. **Graf 3** ukazuje, že v této věkové kategorii by po připomenutí vládních pokynů šli respondenti ven nebo by to zvažovali kvůli 2,1 činnostem ze čtyř uvedených. Oproti tomu ve skupině **A**, tedy mezi lidmi bez připomenutí, jde v průměru o 2,4 činností. Pro ilustraci, vynést tříděný odpad by po připomenutí šlo nebo zvažovalo 81 % oproti 91 % bez upomínky.

Graf 3: Ochota jít ven mezi lidmi nad 65 let

Počet činností, pro které by lidé šli ven nebo zvažovali, že půjdou

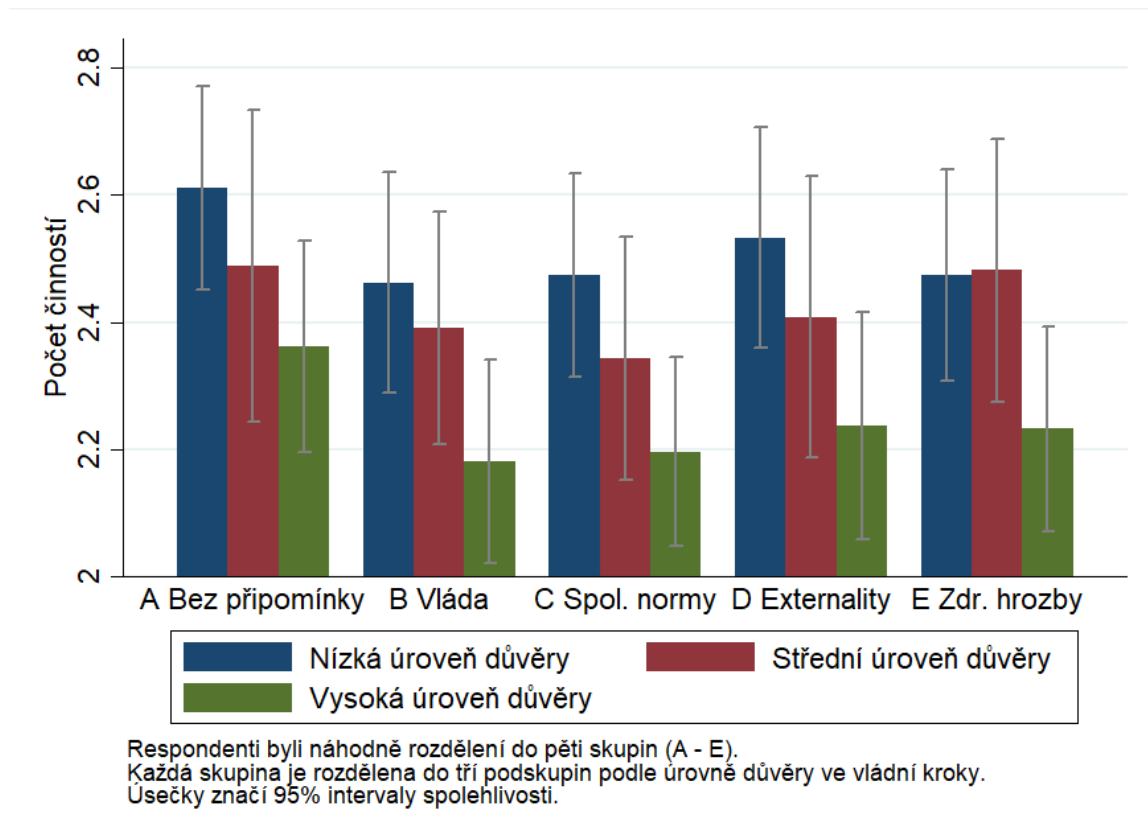

Mezi lidmi celkově panuje vysoká důvěra, že vládní kroky povedou k úspěšnému překonání současné krize. Na stupnici 1 až 7 respondenti hodnotili důvěru ve vládu průměrně 4,7 body a mediánové hodnocení bylo 5 bodů. Rozdělili jsme respondenty na tři kategorie: *nízká úroveň důvěry*, *střední úroveň důvěry* a *vysoká úroveň důvěry* podle toho, zda jejich hodnocení bylo nižší, stejné nebo vyšší než mediánové.

Graf 4 ukazuje, že čím vyšší je důvěra lidí ve vládní kroky, tím nižší je počet činností (ze čtyř činností uvedených výše), pro které by šli ven nebo zvažovali, že půjdou. Tedy ti, kdo věří, že vláda dělá správná opatření, jsou ochotni se více přizpůsobit. Tento fenomén je patrný ve všech skupinách **A** až **E**.

Graf 4: Ochota jít ven a důvěra ve vládní kroky

Počet činností, pro které by lidé šli ven nebo zvažovali, že půjdou

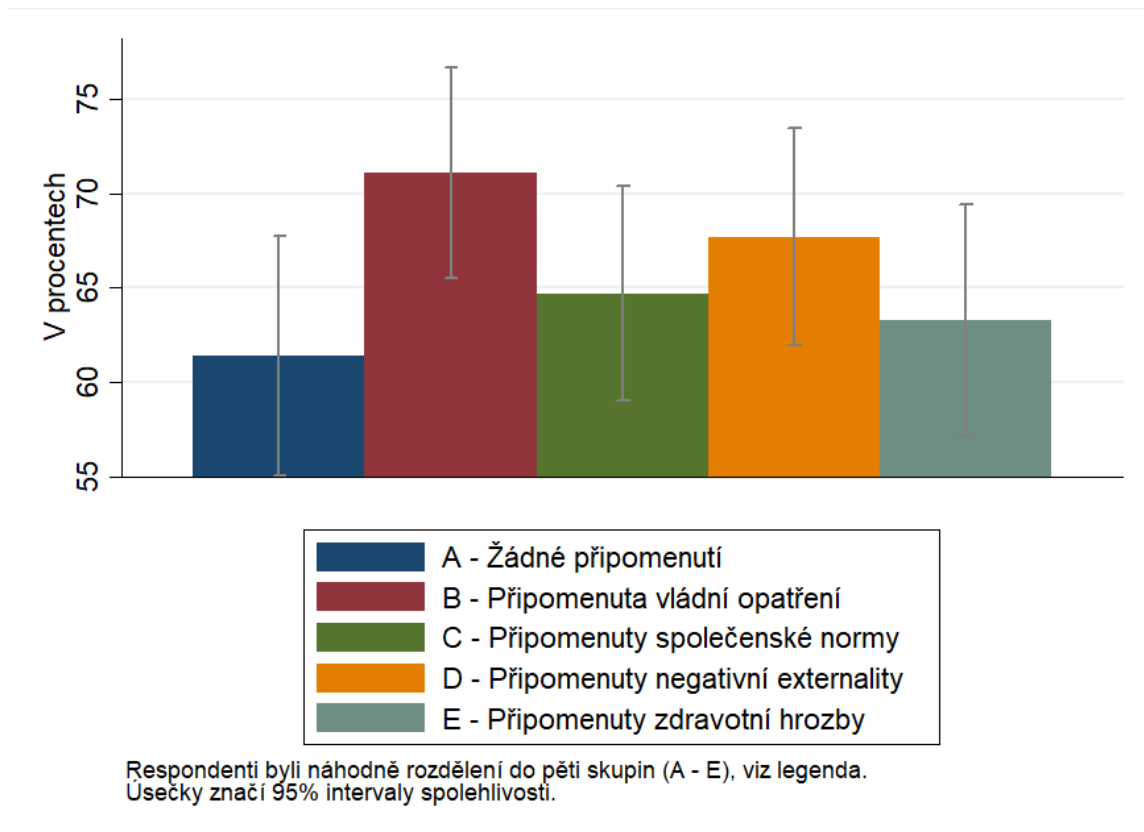

Zjišťovali jsme, jak dlouho by lidé byli ochotni zůstat doma a odpustit si venkovní a společenské aktivity, pokud by to situace vyžadovala. Ukázalo se, že připomenutí vládních opatření nemění ochotu lidí vzdát se společenských akcí na delší dobu, pokud by současný stav měl přetrvávat. Respondenti mohli vybírat ze čtyř možností: *vůbec, pár dní, tak 2 týdny, a 1–2 měsíce*. **Graf 5** zobrazuje podíl lidí v každé skupině, kteří by byli ochotni zůstat doma *1 až 2 měsíce*. Přestože ve všech skupinách, kterým byly připomenuty vládní pokyny, je podíl ochotných vyšší, celkový rozdíl mezi skupinou **A** – žádné informace a ostatními skupinami je malý a je na hranici statistické významnosti.⁸

⁸ p-hodnota z Wilcoxon rank-sum je 0,13.

Graf 5: Ochota odpustit si společenské aktivity

Podíl lidí odpovídajících, že klidně 1–2 měsíce

Přístup k rouškám

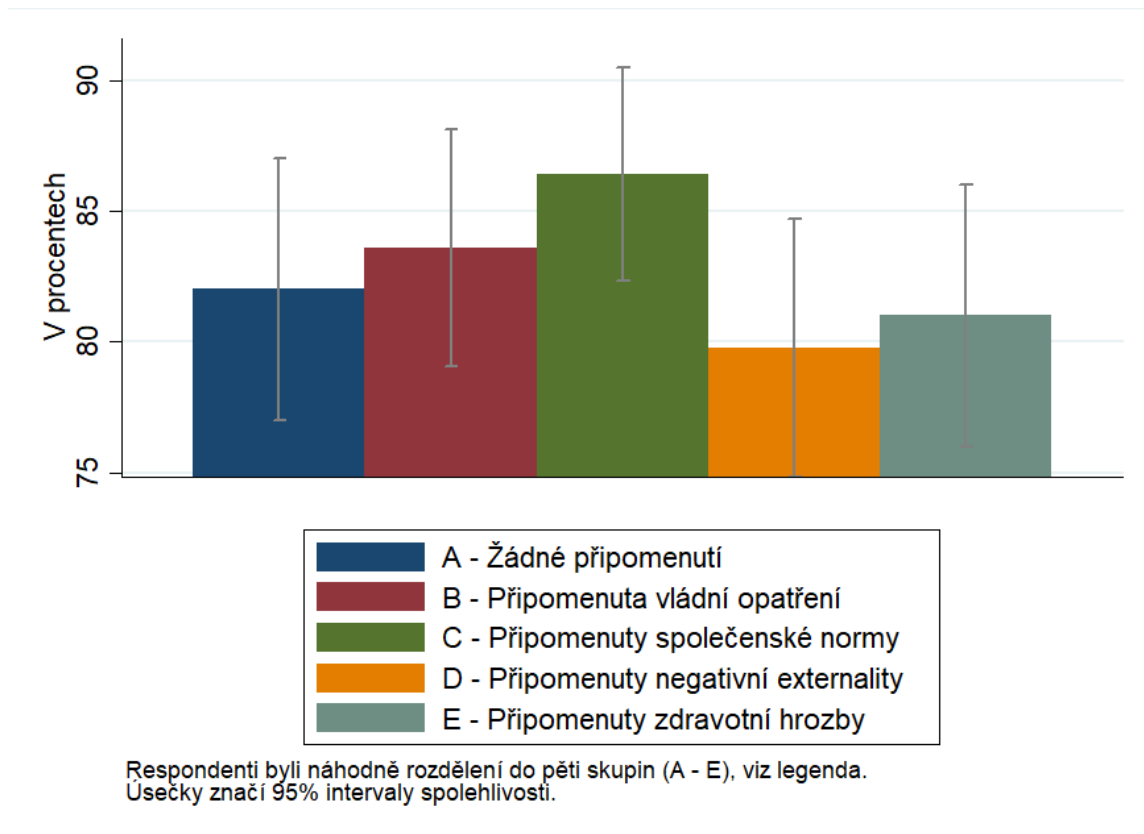
Bez ohledu na to, v jaké skupině byli lidé zařazení, přes 80 % z nich si myslí, že lidé bez roušky by neměli být připuštěni do veřejných prostor jako je například hromadná doprava. Ukázalo se, že připomenutí vládních pokynů tento názor systematicky neovlivňuje. Právě již zmíněná vysoká míra podpory ve společnosti může být důvodem, proč připomenutí nemělo dopad. Otázka zněla, zda by *lidé bez roušky nebo jiného zakrytí úst měli být upuštěni do veřejných prostor jako je například veřejná doprava nebo úřad*. Možné odpovědi byly *určitě ano, jak kdy, ani náhodou*. **Graf 6** zobrazuje podíl lidí odpovídajících *ani náhodou*.

Z **Grafu 6** je patrné, že naše připomenutí pokynů vlády respondenty nijak neovlivnilo v jejich názorech na restriktce pro lidi bez roušek ve veřejných prostorách.⁹

⁹ p-hodnota z Wilcoxon rank-sum je 0,78

Graf 6: Chodit bez roušky do veřejných prostor?

Podíl lidí odpovídajících, že ani náhodou

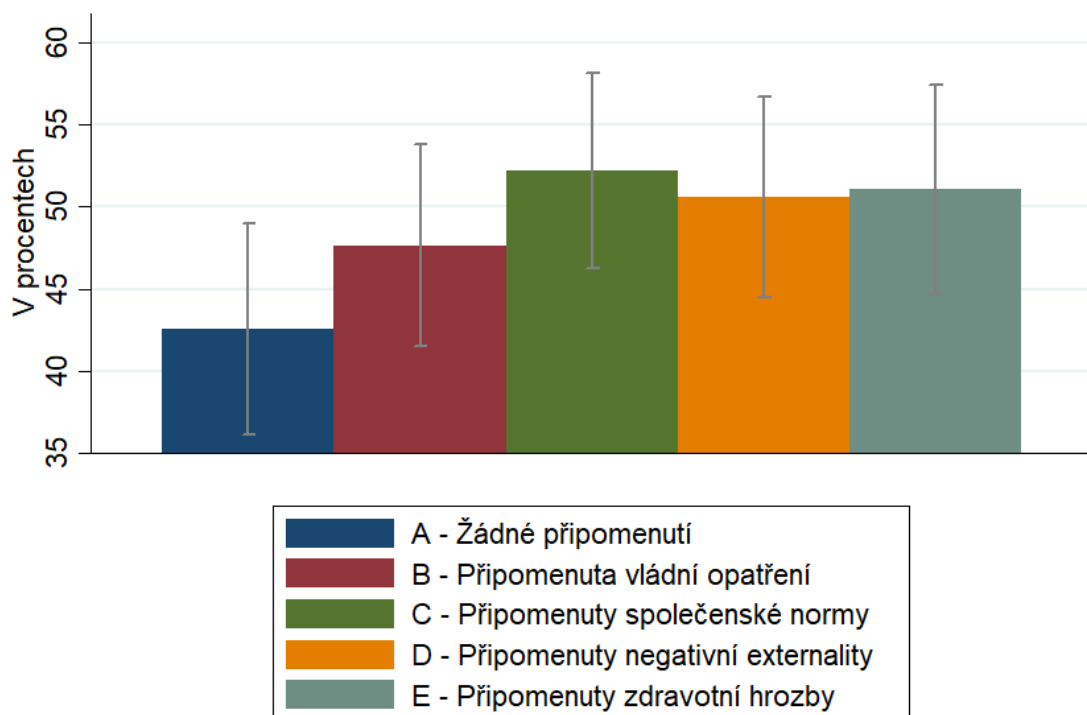

Zajímavější je vliv připomenutí vládních omezení na ochotu lidí konfrontovat cizího člověka, pokud by byl v obchodě bez roušky. **Graf 7** ukazuje, že ve skupinách **B–E**, kterým jsme připomněli vládní pokyny, vzrostl v průměru podíl lidí, kteří by byli ochotni dotyčného upozornit, že by si měl roušku nasadit. Zatímco bez připomenutí informací se pro tuto akci vyjádřilo přibližně 42 % respondentů, po připomenutí vzrostl podíl o 8 procentních bodů na přibližně 50 %, tedy zhruba o pětinu. Přistoupit k cizímu dotyčnému a říci mu, že by měl mít roušku, je druhá nejpřísnější možná reakce, kterou mohli respondenti vybrat. Tou nejpřísnější bylo přivolání policie, kterou by v každé skupině zvolilo přibližně 5 % dotázaných. Nárůst ochoty respondentů reagovat na cizího člověka bez roušky byl po připomenutí vládních pokynů statisticky významný.¹⁰

¹⁰ p-hodnota z Wilcoxon rank-sum je 0,03

Graf 7: Potkáte cizího člověka bez roušky. Co uděláte?

Podíl lidí, kteří odpověděli, ať si ji vezme

Respondenti byli náhodně rozdělení do pěti skupin (A - E), viz legenda. Úsečky značí 95% intervaly spolehlivosti.

Reference

- [# 9](#) „*Jak komunikovat s veřejností? Poznatky behaviorální ekonomie v boji proti COVID-19*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autor: Vojtěch Bartoš
- [# 8](#) „*Přehled zahraničních testovacích praxí: ekonomicko-statistická perspektiva*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autoři: Jakub Steiner, Jan Kulveit, Ludmila Matysková, Ole Jann, Pavel Kocourek a Vladimír Novák
- [# 7](#) „*Přístup domácností k nákaze a vládním opatřením: Aktuálně z terénu*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autoři: Václav Korbel, Vladimír Novák, Michal Šoltés, Lukáš Tóth
- [# 6](#) „*Lekce behaviorální ekonomie v prevenci: jak také bojovat s COVID-19*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autoři: Michal Bauer a Julie Chytilová
- [# 5](#) „*Testování na Covid-19: pozor na více škod než užitku*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autoři: Jan Kulveit a Jakub Steiner
- [# 4](#) „*Insolvence v časech koronaviru: návrh dočasných změn insolvenčního zákona*“, březen 2020, IDEA anti COVID-19, Autor: Tomáš Richter
- [# 3](#) „*Pomoc státu firmám na udržení zaměstnanosti: rychlá, jednoduchá, ekonomicky smysluplná*“, IDEA anti COVID-19, Autor: Daniel Münich
- [# 2](#) „*Ekonomický šok, jaký svět neviděl: ekonomiku musíme rychle zmrazit a pak ji znovu probudit*“, IDEA anti COVID-19, Autor: Filip Matějka
- [# 1](#) „*Ekonomie společenského odstupu pro každého: případ Covid 19*“, IDEA anti COVID-19, Autor: Kevin Bryan